

АЛЕКСАНДЪР ГРИН ЗЕЛЕНАТА ЛАМПА

Превод от руски: Силвия Борисова, 1978

chitanka.info

I

През зимата на 1920 година в Лондон, на ъгъла на Пикадили и съседната пресечка, се спряха двама добре облечени господа на средна възраст. Те току-що бяха излезли от един скъп ресторант. Там вечеряха, пиха вино и се забавляваха с артистките от театъра на Дрърилейн.

Сега вниманието им привлече един одърпан, към двадесет и пет годишен човек, който лежеше неподвижно, а около него бяха почнали да се трупат зяпачи.

— Стилтън! — каза с отвращение дебелият джентълмен на своя приятел, като го видя да се надвесва и да се вглежда в падналия. — Честна дума, не си струва човек да обръща голямо внимание на тази мърша. Или е пиян, или е умрял.

— Аз съм гладен... и съм жив — промърмори нещастникът и се понадигна да види Стилтън, който се бе замислил за нещо. — Бях припаднал!

— Раймер! — рече Стилтън. — Ето ни повод да си направим една шега. Хрумна ми нещо интересно. Омръзнаха ми обикновените развлечения, а хубавата шега е само една: да се правят от хората играчки.

Тези думи бяха казани тихо, така че лежащият, а сега подпрял се на оградата човек не ги чу.

Реймер, комуто всичко това беше безразлично, сви рамене презрително, сбогува се със Стилтън и тръгна към своя клуб да прекара нощта, а Стилтън — с одобрението на тълпата и помощта на полицака качи безпризорния в един файтон.

Екипажът се отправи към една от гостилниците на Хай-стрийт.

Скитникът се казваше Джон Ив. Беше дошъл в Лондон от Ирландия да търси служба или работа. Ив беше сирак, възпитан в семейство на лесничей. Имаше само начално образование. Когато Ив стана на петнайсет години, настойникът му почина, по-големите деца на лесничея се пръснаха — кой в Америка, кой в Южен Уелс, кой в

Европа, — а Ив работи известно време при един фермер. После бе принуден да се поблъска като моряк, миньор, прислужник в гостилница, но на двайсет и две години получи възпаление на белите дробове и когато излезе от болницата, реши да си опита късмета в Лондон. Но конкуренцията и безработицата скоро му дадоха да разбере, че не е толкова лесно да намери работа. Той спеше по парковете и кейовете, нагладува се, измършавя и беше вдигнат на крака, както видяхме от Стилтън, собственик на търговски складове в Сити.

На четиридесет години Стилтън беше изпитал всичко, което може да изпита за пари един ерген без грижи за храна и подслон. Състоянието му възлизаше на двайсет милиона фунта. Това, което му хрумна да направи с Ив, беше абсолютна глупост, но той се гордееше много с идеята си, тъй като имаше слабост да се смята за човек с голямо въображение и хитра фантазия.

Когато Ив пийна вино, наяде се добре и разказа историята си, Стилтън заяви:

— Искам да ви направя едно предложение, от което веднага ще ви светнат очите. Слушайте: ще ви дам десет фунта при условие, че още утре ще наемете стая на някоя от централните улици, на втория етаж, с прозорци към улицата. Всяка вечер, точно от 5 часа следобед до полунощ, на перваза на единия прозорец — винаги на един и същ — трябва да има запалена лампа със зелен абажур. Във времето, през което тя ще гори, от пет до дванайсет, вие няма да излизате от къщи, няма да приемате никого и с никого няма да разговаряте. С една дума, проста работа, и ако се съгласите да направите това, аз ще ви изпращам всеки месец по десет фунта. Името си няма да ви кажа.

— Ако не се шегувате — отвърна Ив, страшно смаян от предложението, — аз съм съгласен да забравя и собственото си име. Но кажете, моля ви, колко ще трае това мое благоденствие?

— Не се знае. Може една година, може цял живот.

— Още по-добре. Но за какво, ако смея да попитам, ви е потрябвала тази зелена илюминация?

— Тайна — отговори Стилтън. — Важна тайна! Лампата ще бъде сигнал за хора и дела, за които вие никога нищо няма да узнаете.

— Разбирам. Тоест нищо не разбирам. Добре; дайте парата и знайте, че утре на адреса, който ще ви съобща, Джон Ив ще осветява

прозореца с лампа!

Така бе сключена тази странна сделка, след което скитникът и милионерът се разделиха, напълно доволни един от друг.

На сбогуване Стилтън каза:

— Напишете до поискване следното: „3–33–6“. Имайте пред вид, че неизвестно кога — след месец, може би след година — просто съвсем неочаквано ще ви посетят хора, които ще ви направят заможен човек. Защо и как — нямам право да обясня. Но това ще стане...

— Дявол да го вземе! — промърмори Ив; той гледаше след файтона, който откарваше Стилтън, и мачкаше замислено десетфунтовата банкнота. — Или този се е побъркал, или аз съм голям късметлия! Да ми наобещае такива блажени неща само за това, че ще горя половин кило газ на ден!

На следващата вечер един прозорец на втория етаж в мрачна къща на Ривър-стрийт 52 грееше с мека зелена светлина. Лампата беше сложена до самата рамка.

Двама минувачи гледаха известно време зеления прозорец от отсрещния тротоар; после Стилтън каза:

— И така, скъпи ми Раймер, винаги, когато ви е скучно, идвайте тука и се усмихвайте. Там, зад онзи прозорец, седи глупак. Глупак, купен евтино, на изплащане, безсрочно. Той ще се пропие от скука или ще се побърка... но ще чака, без сам да знае какво. Ето го и него!

И наистина една тъмна фигура, опряла чело в стъклото, гледаше към полуосветената улица, сякаш питаше: „Кой е там? Какво да чакам? Кой ще дойде?“

— Но и вие сте глупак, скъпи мой — каза Раймер, хвана под ръка приятеля си и го задърпа към колата. — Какво ѝ е веселото на тая шега?

— Да направиш играчка... играчка от живия човек — отвърна Стилтън, — няма по-сладко нещо от това!

II

През 1928 година болницата за бедни в един от крайните лондонски квартали се огласи от нечовешки вопли: крещеше от страшни болки току-що докараният старец — мръсен, парцалив човек с изпито лице. Беше си счупил крака, препъвайки се на черната стълба в един мрачен вертеп.

Закараха пострадалия в хирургията. Случаят се оказа сериозен, понеже сложното счупване на костта бе предизвикало скъсване на кръвоносните съдове.

Хирургът, надвесен над нещастника, видя започналия възпалителен процес и реши, че трябва да му се направи операция. Тя беше извършена веднага, а замаяният старец — сложен да легне, така че скоро заспа, а когато се събуди, видя пред себе си същия хирург, който му бе отрязал десния крак.

— Ето, значи, как трябваше да се срещнем! — каза лекарят, висок сериозен мъж със скръбни очи. — Можете ли да ме познаете, мистър Стилтън? Аз съм Джон Ив, на когото вие поръчахте да дежури всеки ден до зелената лампа. Познах ви още щом ви видях.

— Хиляда дяволи! — проговори Стилтън и се взря. — Какво се е случило? Възможно ли е това?

— Да! Кажете ми какво промени тъй рязко живота ви?

— Аз се разорих... няколко големи загуби... паника на борсата... Три години вече мизерувам. А вие? Вие?

— Палих лампата няколко години — усмихна се Ив — и отначало от скука, а после вече с интерес започнах да чета всичко, което ми попаднеше. Веднъж отворих старата анатомия на етажерката в стаята, в която живеех, и останах поразен. Пред мене се разкри увлекателното царство на човешкия организъм и тайните му. Седях цяла нощ като пиян над тази книга, а сутринта отидох в библиотеката и попитах: „Какво трябва да се научи, за да стане човек лекар?“ Отговориха ми насмешливо: „Изучете математиката, геометрията, ботаниката, зоологията, морфологията, биологията, фармакологията,

латинския и така нататък.“ Но аз бях упорит и си записах всичко, за да го запомня.

По това време вече втора година палех зелената лампа и веднъж, като се връщах вечерта (вече не смятах за нужно да седя безсмислено в къщи по седем часа, както отначало), видях един човек с цилиндър, който гледаше моя зелен прозорец с досада или с презрение. „Ив е класически глупак — промърмори този човек, без да ме забележи. — Чака обещаните чудеса... да, той поне живее с надежда, а аз... аз съм почти разорен!“ Това бяхте вие. И добавихте: „Глупава шега. Не си струваше парите.“

Аз бях купил вече достатъчно книги, за да уча, да уча и да уча, без да се интересувам от нищо. Тогава на улицата насмалко щях да ви ударя, но си спомних, че благодарение на вашата издевателска щедрост мога да стана образован човек...

— А после? — попита тихо Стилтън.

— После ли? Добре. Ако желанието е силно, изпълнението му не ще се забави. В същата къща живееше един студент, който се зае с мен и ми помогна след година — година и половина да се явя на приемни изпити в медицинския колеж. Както виждате, аз излязох способен човек...

Настъпи мълчание.

— Отдавна не съм минавал под вашия прозорец — проговори Стилтън, потресен от разказа на Ив. — Отдавна, много отдавна... Но сега ми се струва, че там все още гори зелената лампа... лампата, разкъсваща нощния мрак. Извинете ме.

Ив извади часовника си.

— Десет часът. Време е да спите — рече той. — Вероятно след три седмици ще можете да излезете от болницата. Тогава ми се обадете — може би ще ви дам работа в нашата амбулатория — да записвате приходящите болни. А когато слизате в тъмното по стълбите, палете... поне клечка кибрит.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.